

Endeligt udkast til strategi for voksne borgere med erhvervet hjerneskade

Indledning

Strategi for voksne borgere med erhvervet hjerneskade er Varde Kommunes sigtelinje for arbejdet med denne målgruppe i 2016-2018. Strategien vedrører alle aktørers arbejde med målgruppen og har fire fokusområder: i) Koordination, sammenhæng og kvalitet, ii) brugerinddragelse, iii) pårørende samt iv) frivillige. Disse fire fokusområder er valgt, fordi alle erfaringer viser, at de gode forløb netop er kendetegnet ved koordination, sammenhæng og kvalitet samt at borgerinddragelse og samarbejde med pårørende er vigtige for at skabe gode resultater. Endelig er samarbejdet med frivillige en vigtig del i at støtte borgerne til at skabe og fastholde sociale kontakter.

Mennesker kan pådrage sig en hjerneskade i forbindelse med en ulykke, en blodprop eller en hjerneblødning. Følgerne af en erhvervet hjerneskade kan være meget forskellige og vil omfatte såvel fysiske, psykiske og kognitive funktionsnedsættelser. Borgerens behov for støtte, træning og behandling tager afsæt i disse funktionsnedsættelser og koordineres ud fra tilbuddene i kommunen.

De fleste borgere med en erhvervet hjerneskade er kendetegnet ved, at de inden skaden har levet et liv uden hjerneskade. Langt de fleste er således vant til at kunne klare de fleste ting selv. Det er derfor en meget stor omvæltning for et menneske at få en hjerneskade. En omvæltning, som betyder, at det nu pludselig er vanskeligt at klare alting selv både i forhold til personlige gøremål i hjemmet, arbejde, uddannelse, familie, venner og fritid. Behovet for rehabilitering afhænger af mange faktorer, bl.a. hvor man er i livet i forhold til arbejde, uddannelse og pension. Desuden vil borgerens familiemæssige forhold have betydning for rehabiliteringsbehovet, fx om borgeren bor alene eller sammen med andre og om der er hjemmeboende børn. Endelig har borgerens livsstil, boligforhold, sociale forhold, interesser, vaner og meget andet betydning for behovet for rehabilitering. De fleste borgere, der rammes af en hjerneskade, oplever at de får svært ved at huske, svært ved at koncentrere sig, udtrættes hurtigere end de gjorde før hjerneskaden og får forskellige fysiske problemer.

Det er ligeledes en stor omvæltning for de pårørende, når et menneske får en hjerneskade. Ens far, ægtefælle eller gode ven bliver pludselig anderledes at være sammen med og har måske brug for hjælp til flere ting. Det er ikke altid til at se, at et menneske har fået en hjerneskade, så det kan gøre det ekstra vanskeligt for familie og venner at forstå, hvilke vanskeligheder borgeren har efter skaden. Endelig er følgerne af skaden ofte meget u håndgribelige både for borgeren selv og for de pårørende. Det er ofte langt vanskeligere at forstå, hvilke konsekvenser det har at have problemer med hukommelsen, end det er at forstå, hvad det betyder at have et fysisk problem. Disse store ændringer i kombination med borgerens kognitive problemer, gør at denne målgruppe har et særligt behov for rehabilitering og støtte.

I Varde Kommune får årligt mellem 100 og 150 borgere en erhvervet hjerneskade og følgerne er som nævnt meget forskellige. Følgerne på lang sigt afhænger i høj grad af den rehabilitering og støtte, som borgeren tilbydes

særligt i starten af forløbet. Der er således meget vundet både for borgeren og Varde Kommune ved at sikre koordination, sammenhæng og høj kvalitet i den indsats borgeren tilbydes særligt i starten af forløbet, da dette er afgørende for, i hvor høj grad det bliver muligt for borgeren fx at vende tilbage til arbejdsmarkedet, at kunne blive boende i eget hjem samt at kunne klare hverdagens gøremål uden støtte.

Nedenfor illustreres den store spændvidde, der er, i følgerne af en erhvervet hjerneskade:

En del af borgerne vil kunne vende tilbage til livet nogenlunde som før evt. med nogen støtte på fx arbejdspladsen eller i forbindelse med uddannelse¹. Disse borgere vil i starten have behov for genoptræning og evt. hjemmepleje, men vil efter en periode kunne klare sig uden dette.

Nogen borgere vil have så store følger efter hjerneskaden, at deres arbejdsevne er varigt nedsat og de kan derfor ikke længere bestride et ordinært arbejde. Fleksjob vil være en mulighed for disse borgere. Der vil bl.a. være behov for genoptræning, hjemmepleje samt socialpædagogisk støtte.

Såfremt følgerne af skaden er endnu større, således at borgeren ingen reel arbejdsevne har tilbage, så vil borgeren få tilkendt førtidspension. Derudover vil der være behov for genoptræningsophold, hjemmepleje og socialpædagogisk støtte. Herefter vil enkelte dog kunne bestride et skånejob, men de fleste af disse borgere vil ikke længere kunne være på arbejdsmarkedet. Der vil derfor være behov for enten beskyttet beskæftigelse eller et aktivitets- og samværstilbud.

Endelig er der nogle få borgere årligt, hvor følgerne af hjerneskaden er så omfattende, at borgeren har behov for støtte i alle vågne timer. Borgeren har derfor behov for rehabilitering på specialiseret niveau, særlig intensivt i starten og efterfølgende botilbud med aktivitets- og samværstilbud.

Koordination, sammenhæng og kvalitet

At skabe gode forløb for borgere med en erhvervet hjerneskade kræver, at alle indsatser er koordinerede og sammenhængende samt at kvaliteten er høj. Det er ikke ualmindeligt, at borgere med erhvervet hjerneskade i løbet af ugen oplever mange skift mellem forskellige indsatser fra Varde Kommune, hvilket betyder, at borgeren måske skal forholde sig til nye mennesker flere gange om dagen og i relativt korte tidsintervaller.

Forløbskoordination, som ydes af Social og Handicap, skal skabe sammenhæng i de indsatser, vi tilbyder borgere med erhvervet hjerneskade, således at indsatserne er koordinerede, understøtter hinanden bedst muligt og så borgeren får så få skift som muligt. Det er ligeledes vigtigt, at der arbejdes med fælles mål og handleplaner for alle borgere.

Endvidere er det vigtigt at sikre en faglig koordination, således at alle aktører får den nødvendige neurofaglige viden, så de møder borgerne på den mest hensigtsmæssige måde, samt at der sker en overlevering af viden mellem de forskellige aktører, der leverer indsatser til borgeren, både hvis indsatserne kører sideløbende og hvis de afløser hinanden.

Det har ligeledes stor betydning for kvaliteten af indsatserne, at der ikke er for stor udskiftning i det personale, som borgeren møder fx ved vikardækning. Endelig har det stor betydning for kvaliteten, at der er mulighed for fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdet, herunder individuel tilrettelagte forløb.

I forhold til koordination, sammenhæng og kvalitet er der følgende målsætninger for de kommende år:

¹ Vi bruger her og i de efterfølgende eksempler arbejde og uddannelse som indikator for funktionsniveauet. Men behovet for genoptræning og støtte er naturligvis nogenlunde det samme, hvis borgeren står udenfor arbejdsmarkedet, fx pga. pension.

Målsætning: *Forbedring af forløbskoordination og faglig koordination.*

Målsætning: *Fælles mål og handleplaner for alle borgere.*

Målsætning: *Højere kvalitet (neurofaglig kvalifikationer og fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdet) særligt i indsatserne for de borgere med komplekse hjerneskader, som dog klarer sig i eget hjem.*

Brugerinddragelse

Reel brugerinddragelse er, når borgeren, de pårørende og medarbejderne ser sig selv som ét team, der hver har en vigtig brik til den samlede løsning.

Et af de vigtigste elementer i rehabiliteringstanken er, at borgeren er med, når der udarbejdes mål og planer. Flere undersøgelser har vist, at brugerinddragelse øger borgerens tilfredshed, engagement og vedholdenhed til rehabiliteringsindsatsen. For at rehabiliteringen kan lykkes, er det således afgørende, at der etableres et samarbejde mellem borgeren, de pårørende og medarbejderne. Det er Varde Kommune, som har ansvaret for, at borgeren og de pårørende får reel mulighed for at deltage i samarbejdet. Der skal derfor tages hensyn til den enkelte borgers ressourcer og behov, fx når der planlægges møder.

I forhold til brugerinddragelse er der følgende målsætning for de kommende år:

Målsætning: *Forbedret inddragelse af borgerne, herunder inddragelse af borgerne i udarbejdelse af mål og handleplaner.*

Pårørende

Når en borger får en erhvervet hjerneskade, påvirker det også de pårørende. De pårørende kan opleve en række psykosociale følger og de er i risiko for selv at udvikle psykisk og somatisk sygdom samt for at udvikle belastningsreaktioner. Derudover kan de pårørende opleve tab på mange forskellige niveauer som fx tab af ægtefælle pga. ændret adfærd samt mindre tid til sig selv og egne aktiviteter². Det er derfor vigtigt, at de pårørende inddrages og informeres allerede tidligt i forløbet og derefter løbende. Det er vigtigt, at informationen er målrettet, således at den er vedkommende i forhold til den konkrete borger. Derudover kan de pårørende have behov for aflastning i kortere eller længere perioder, hvor borgeren fx tilbydes aflastningsophold.

I starten af forløbet er det særlig vigtigt, at Varde Kommune har en god kommunikation med de pårørende, så de forstår, hvilken skade borgeren har fået. God information til de pårørende er afgørende for at minimere den risiko for skilsmisse eller andre problemer, som kan opstå, hvis familien ikke får en forståelse for, hvad skaden handler om og hvad den betyder.

På længere sigt vil det være mere forskelligt, hvor stort behovet for samarbejdet med de pårørende er. Hvis skaden er stor og kompleks vil det i de fleste tilfælde betyde, at behovet for information til og samarbejde med de pårørende er tilsvarende stort.

I forhold til pårørendeinddragelse er der følgende målsætninger for de kommende år:

Målsætning: *Forbedret inddragelse af pårørende.*

Målsætning: *Afdækning af behov for støtte til pårørende.*

² Forløbsprogram for rehabilitering af voksne med erhvervet hjerneskade, Sundhedsstyrelsen, 2011, side 35-36.

Frivillige

Borgere med en erhvervet hjerneskade har ligesom alle andre behov for sociale relationer til andre mennesker og har ofte behov for støtte i at skabe og fastholde denne kontakt. Udover at støtte borgeren i kontakten med familie og venner skal Varde Kommune derfor arbejde på at tiltrække frivillige til at indgå i arbejdet med målgruppen. Der er mange muligheder for at inddrage frivillige i forhold til borgere med erhvervet hjerneskade. En mulighed er at inddrage private, som har en særlig interesse i at støtte borgere med erhvervet hjerneskade. Det kan være den frivillige som "ligner" borgeren med erhvervet hjerneskade, fx i forhold til uddannelse, alder eller interesser. Ligesom frivillige foreninger kan inddrages i arbejdet med borgerne. Endelig skal vi arbejde på at integrere borgere med erhvervet hjerneskade i det eksisterende fritidsliv. Hvis en borger med erhvervet hjerneskade fx tidligere har spillet i den lokale fodboldklub, så kan han måske efter skaden blive tilknyttet klubben og hjælpe med forskellige praktiske opgaver.

Endelig kan borgere med erhvervet hjerneskade selv være frivillige. En borger som selv har en erhvervet hjerneskade vil kunne støtte borgere med nyerehvervede hjerneskader i, hvordan man overvinder de vanskeligheder, man møder med en erhvervet hjerneskade både i forhold til hverdagslivet og på arbejdsmarkedet. Dette vil være af stor værdi både for den frivillige og for den borger som modtager støtten.

I forhold til arbejdet med frivillige er der følgende målsætninger for de kommende år:

Målsætning: *Bedre inddragelse af frivillige og tilknytning til det eksisterende fritidsliv.*

Målsætning: *Større fokus på at støtte borgere med erhvervet hjerneskade i selv at være frivillige over for andre i målgruppen.*

Faktaboks:

Bo- og rehabiliteringscenter Lunden

Varde Kommune er i den særlige situation, at vi har det højt specialiserede tilbud til borgere med erhvervet hjerneskade, Bo- og rehabiliteringscentret Lunden, som rummer både en rehabiliteringsafdeling med 8 § 107 pladser samt 23 varige boliger (§ 108). Varde Kommune har derfor helt særlige kompetencer i forhold til arbejdet med borgere med erhvervet hjerneskade.

Varde Kommune samarbejder med Lunden om at etablere 4 boliger til borgere med erhvervet hjerenskade, som har en udadreagerende adfærd og som samtidig har et stort behov for pleje. Der er i dag ikke et tilbud til denne type borgere i Region Syddanmark og Lunden har derfor haft mange forespørgsler på om de kan levere tilbud til denne målgruppe.

Derudover samarbejder Varde Kommune med Lunden om, at Lunden kan blive Region Syddanmarks leverandør af rehabilitering på specialiseret niveau. Dette er et nyt niveau indenfor rehabilitering af borgere med erhvervet hjerneskade, som Sundhedsstyrelsen har indført. I første omgang arbejdes der på at etablere 5 pladser på Lunden til rehabilitering på sepcialiseret niveau. Disse pladser bliver placeret i tilknytning til den ekesisterende rehabiliteringsafdeling.

